

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

„Skréže“ - obilní jámy u Vedrovic

Obilné jámy najdete v pruhu mladého borového lesa

V minulém čísle Zrcadla jsme Vás seznámili s dochovanými obilnicemi u Lesonic. Dnes dokončíme toto téma návštěvou podobné „javné trati“ u Vedrovic.

Lesní trať s vedrovickými obilnicemi místní obyvatelé nazývají „ve skréžích“. Nachází se na okraji lesa, 800 metrů severozápadně od vedrovického kostela. Cestu ke „skréžím“ začneme v prudké zatáčce u kostela. Odbočuje zde polní cesta, vedoucí mělkým údolím směrem k lesu. Na jeho okraji je třeba překonat oplocení obory. Dvoje instalované dřevěné schůdky jsou ve špatném stavu, proto dbejte zvýšené opatrnosti. Pokračujte vpravo podél plotu. Na svahu po levé straně je rozsáhlá paseka. Po kácení zde zbyly dva úzké pruhy mladého převážně borového porostu. Druhý z nich ukrývá bývalé obilnice.

V křovinami zarostlém terénu jsme našli zbytky asi 18 jam. Oproti lesnickým jsou v horším stavu, všechny zcela propadlé do podoby více či méně zřetelných

kráterů. Jámy byly vyhloubeny uprostřed svahu, na místě od Vedrovic dobře viditelném.

Okolí jam je pozoruhodné i z hlediska botanického. Našli jsme tu vzácné rostliny, např. nápadné druhy třemdavu bílou a pryšec mnohobarvý. Tyto světlomilné kytky nám prozrazují, že toto místo bylo dlouhodobě udržováno bezlesé. Snad kvůli výhledu od vesnice, nebo aby kořeny stromů neprorůstaly do jam.

Podívejme se nyní na některé zajímavosti z využití obilních jam v selském hospodářství. Hloubení obilnic bývalo specializované řemeslo. Dokonalá symetrie a hladké vykroužení stěn lesnických jam dosvědčují, že i tyto obilnice jsou dílem zručných „jamařů“. Práce to byla namáhavá. Po výběru vhodného místa se započalo s hloubením hrdla budoucí jámy. Hrdlo bývalo válcovité, asi metr hluboké a široké jen tak, aby se jím hubený člověk protáhl. Čím užší byl otvor, tím lepší byly konzervační vlastnosti

Nahodilý odkryv jámové lokality v Kovalově u Senice (SK) foto: L. Kunz

a životnost obilnice. Po vyhloubení hrdla pokračoval jamař kuželovitě až k nejširší části. Pracné bylo také vynášení zeminy. Kvůli ochraně hrdla bylo nutné opatrně vytahovat malá množství hlíny v plátěném pytlí.

Hotovou jámu bylo často nutné izolovat před vlhkostí vypálením, nebo obložením stěny slámou. Do takto připravené obilnice se vsypalo dobře vyschlé obilí. Po naplnění se do hrdla upevnil dřevěný kříž nesoucí ucpávku. Kvalita konzervace zrna závisela na dokonalém vzduchotěsném uzavření jámy. Někdy byla horní vrstva obilí polévána vodou. Obilí naklíčilo a zvětšením objemu dokonale utěsnilo jámu. Dobrá obilnice uchovala obilí na několik

jam dochované v místní lidové tradici (vyústění podzemní chodby ze vsi).

K osvětlení této záhady musíme zalistovat v „selské“ osvětlové literatuře z konce 19. století. Rolníci, dopisující do časopisu „Selský archiv“, již patrně neznali původní účel obilnic. Náhodou nalézáným jámám přisuzovali význam „skryšší“, sloužících za válečných útrap jako úkryt před nepřítelem.

Podobných „nánosů“ dobře míněné, leč věcně nesprávné osvěty, je v našem kraji více. Dalším příkladem jsou „cyrilometodějské“ kameny, o nichž jsme psali v Zrcadle č.12/2004. V tomto případě národnostně motivovaná osvěta spojovala s pobytem moravských

Řez obilní jámou v Kovalově u Senice (SK)

foto: L. Kunz

let, jen při hrdle a kolem stěn část zásob zetlela nebo načichla zeminou. Jako kuriozita jsou uváděny případy pečení chleba z obilí i dvěstě let starého.

V našich krajích bylo zvykem otvírat obilní jámy zjara, aby se vybralo osivo a spotřeba do nové sklizně. Po otevření musela být jáma v krátké době vyprázdněna.

Na závěr jsme si ponechali jednu pozoruhodnou souvislost.

Obě lokality s obilnicemi nespojuje jen podobnost pomístního jména trati („skryše“ u Lesonic, „ve skréžích“ u Vedrovic), ale také shodné vysvětlení původu

věrozvěstů většinu kamenných tzv. „smírčích“ křížů, památek mnohem mladších. Podobné mýty činí práci s pomístními jmény a lidovou tradicí sice těžší, ale nesporně zajímavější a jistě se s nimi ještě setkáme.

Většinu vědomostí o tématu jsme načerpali z knihy Ludvíka Kunze: Obilní jámy (vydalo Valašské muzeum v přírodě Rožnov p. Radhoštěm, 2004).

Děkujeme panu Josefu Machovi z Vedrovic, který nás ochotně navedl na vedrovické „Skréže“.

Napsali Bronislav a Eva Grunovi, Petrovice u M. Krumlova